Věříte svému policistovi?

Co se dá vyčíst z respektovaného **EVROPSKÉHO SOCIÁLNÍHO VÝZKUMU** o důvěře českých občanů ve zdejší policii a v trestní soudy.

KRISTINA BŘEZINOVÁ

Postoj české veřejnosti k policii a soudům se v posledních měsících mění zejména zásluhou otevírání starších korupčních kauz a patrnější akceschopnosti státního zastupitelství a protikorupčních složek policie v případě řešení nových korupčních případů. Jde zatím jen o mírně optimistickou změnu postoje. U veřejnosti přetrvává skepse, zda razantní nástup změn u policie a soudů bude provázen stejně razantním došetřením a úspěšným ukončením případů, případně i zabavením neoprávněně nabytých peněz.

Deset let – vždy ve dvouletých intervalech – probíhá Evropský sociální výzkum (dále ESS). Evropská komise a její orgány pro vědní politiku mu připisují značný význam. Nyní se jich účastní třicet pět evropských zemí. Zjišťovány jsou postoje a hodnoty obyvatel zemí jak ve vztahu k veřejným institucím, tak k politickým stranám a sociálním jevům, jako je imigrace nebo extremismus. V Česku průzkum běží v gesci Sociologického ústavu AV ČR již od samého počátku, od roku 2002. Poslední dotazování proběhlo v letech 2010–2011 a bylo věnováno důvěře v policii a v trestní soudy. V České republice bylo osloveno 2 386 respondentů.

Dva modelové případy

Než se dostaneme k datům, podívejme se na dva hypotetické případy.

Pan Novák žije ve velkém městě, v Plzni. Nestará se příliš o to, zda někdo porušuje zákon. Vcelku pravidelně dělá dopravní přestupky při jízdě autem. Přejede plnou čáru, nedá přednost a podobně. V minulosti udělal pojistný podvod při nehodě auta, který mu vyšel. Nepřijde mu divné, že si jeho zdravý bratr pořídil pro jízdy po městě tramvajenku pro invalidy. Dle kréda „podle sebe soudím tebe“ se pan Novák domnívá, že policie i trestní soudy jsou podplatitelné. „Podvádějí přece všichni,“ argumentuje. Navíc soudy nadržují bohatým a zametají trestní kauzy pod koberec. Pan Novák není člověk, který by chtěl právu nějak napomáhat. Je představitelem „právního cynismu“.

Nyní paní Novotná. V minulosti policii ani trestním soudům neměla důvod nevěřit. Žije ve středně velkém městě, v Karviné. Ve čtvrti, kde bydlí, jsou krádeže majetku a drobné výtržnosti časté. Večer se obává sama vycházet. Hlídky místní policie tu nejsou často k vidění. Její sousedku vykradli. Pachatel nebyl dopaden a vyšetřování bylo odloženo. Co se týče různých drobných krádeží, které se v sousedství staly, doslechla se, že pachatelé obdrželi velmi mírné tresty nebo byli zproštěni obžaloby. Paní Novotná nikdy neholdovala čtení novin, ale na televizi se dívá. Jednoho dne získala pocit, že policie ani soudy neřeší problémy, které trápí ji a její sousedy. Paní Novotná zákony dodržuje. Dopravní přestupek by spáchat nechtěla. Nenapadlo by ji provést podvod. Policii a soudům však už nevěří. Z toho důvodu by s nimi s důvěrou nespolupracovala. Pokud se v sousedství něco stane nebo pokud je paní Novotná něčemu přítomna, nemíní policii nic oznamovat – nikam to dle jejího názoru nevede.

Uvedené modelové případy odrážejí do značné míry výsledky výzkumů ESS. Ty zřetelně ukazují, že důvěra v policii a v trestní soudy klesá tam, kde se jedinec cítí ohrožen ve svém pocitu bezpečí, kdy má obavy z vloupání, krádeží nebo přepadení. Důvěra dále klesá také v případech, kdy je jedinec sám nadmíru tolerantní k porušování práva. Věří proto („podle sebe soudím tebe“), že právo budou porušovat i ostatní. Dalším faktorem, který mírně přispívá k nedůvěře v policii a v soudy, je absence zájmu o denní tisk, tedy pravidelné čtení novin. U ostatních druhů médií se tato tendence nepotvrdila.

Úspěšný, ale nedůvěryhodný

Co se týče postojů Čechů k policii, objevují se, na základě průzkumu ESS, v porovnání s dalšími evropskými zeměmi určitá specifika: Češi jsou spíše spokojeni s tím, jak se policii daří dopadat pachatele vloupání. Její úspěšnost v prevenci násilných trestných činů hodnotí potom průměrně. Ti, kteří se v posledních letech dostali do kontaktu s policií, byli v nadpoloviční většině spokojeni nebo velmi spokojeni. Toto je jedna stránka hodnocení policie, tedy její úspěšnosti při řešení reálných kauz. V rámci evropských zemí se zde ocitáme v horní polovině žebříčku spokojenosti. Podívejme se na příklad z praxe: před několika lety se dočkal výrazného uznání veřejnosti policista Martin Dudešek z Olomouce. Neváhal pronásledovat zloděje automobilů, potažmo mnohonásobné recidivisty, až do jejich auta. Hrozilo mu, že zákrok nepřežije. Zloději jej i přes jeho opakovanou výzvu vyhazovali z auta, které jelo stokilometrovou rychlostí s otevřenými dveřmi. Skončilo to přestřelkou a úmrtím jednoho ze zlodějů. Přístup policisty byl oceňován.

Co se však týče souladu hodnot policie a hodnot ostatních občanů, to se ocitáme na samém konci pelotonu evropských zemí, v sousedství Ruska a Bulharska. V porovnání s dalšími evropskými zeměmi nejsou totiž čeští respondenti přesvědčeni, že policie má stejný náhled na to, co je správné a špatné, jako oni sami. Potom už nijak nepřekvapí informace, že dotazovaní téměř ze všech postkomunistických evropských zemí jsou ve více než padesáti procentech případů přesvědčeni, že policie bere úplatky (Rusko, Bulharsko, Česko, Maďarsko). Z této čtveřice vypadává pouze katolické Polsko a úspěšně se rozvíjející Slovinsko. Policie ČR navíc nemá vysokou podporu respondentů v tom, jakým způsobem obvykle postupuje, tedy jak obvykle jedná (s lidmi). Mediálním tématem v Česku jsou stále postupy policie, zejména nadměrná shovívavost vůči mediálně známým zatčeným: třeba útěk Radovana Krejčíře z vily za přítomnosti mnoha policistů či – příklad z poslední doby – zatýkání podnikatele a lobbisty Romana Janouška po nehodě, kdy srazil autem ženu. Policie jej nechala telefonovat mobilem neznámým osobám i po zatčení a poskytovala mu tím určité výsady.

Můžeme tedy vyvozovat, že český policista se lidem jeví jako poměrně úspěšný v dopadání pachatelů, nicméně už jako méně důvěryhodný a zásadový, potažmo neúplatný a hájící určité hodnoty. Navíc způsob, jakým postupuje a jedná, se v nadprůměrné většině nejeví respondentům jako správný.

Je pravda, že veřejné motto policie „pomáhat a chránit“ vyvolává v některých lidech ironizující komentáře a názory. Legitimita policie v očích lidí, tedy oprávněnost její existence a konání, je v ČR silně spojena s tím, zda policie zachovává určité hodnoty, zda nepodléhá korupci, zda jsou její postupy adekvátní a morálně správné.

V porovnání s dalšími evropskými zeměmi není legitimita české policie tolik spojena s tlaky, které by na policii mohli vyvíjet politici nebo politické strany. Ovlivňování policie ze strany politiků a politických stran vidí jako problém 55 procent českých respondentů, ale v zemích jako Španělsko, Francie, Nizozemsko, Británie je téhož mínění 64–71 procent respondentů.

▶ *Pokračování na straně 34*

▶ *Pokračování ze strany 33*

Důvodem může být vyspělejší demokratické prostředí těchto zemí: téma politických tlaků v daných zemích je více přítomné a sledované v médiích, a tedy jsou si ho respondenti více vědomi. V zemích, kde jsou lidé přesvědčeni, že policie v zásadě hájí stejné hodnoty, jako zastávají oni sami, a tam, kde lidé považují postupy policie za správné, je možné přejít k určité nadstavbě a zabývat se spletitějšími společenskými tématy, jako jsou politické tlaky a lobbování. Česká veřejnost se daleko spíše potýká se základními tématy, jako je důvěra k hodnotám policie a policistů.

Dá se obecně říci, že nejlépe hodnotí práci české policie ti lidé, kteří s ní nepřišli do styku a ani neměli potřebu ji vyhledat. Což může vyznívat pro policii na první pohled negativně, dokonce i tragikomicky. Ale podívejme se na věc z jiného úhlu, opět pomocí hypotetické kauzy.

Pan Nováček je člověk, který žije v klidné městské lokalitě v Pelhřimově. On ani jeho rodina se posledních několik let nestali obětí trestného činu, podobně jejich sousedé. Celková kriminalita je na Pelhřimovsku jedna z nejnižších v republice, objasněnost trestných činů jedna z nejvyšších. Pan Nováček zákony neporušuje. Je poměrně obezřelý a zkušený řidič a léta jezdí bez nehody. Jeho rodina nepřišla posledních pět let vůbec do styku ani se soudy, ani s policií. O panu Nováčkovi se dá říct, že má poměrně výraznou důvěru v práci policie i trestních soudů. Ostatně ani nemá důvod jim nevěřit.

Případ Frištenský

Strážníci v říjnu tohoto roku na tramvajové zastávce u pražského metra Anděl zasahovali proti páru bezdomovců, kteří tam popíjeli alkohol. Zatýkaná žena strážníka napadla. Strážník přešel do protiútoku. Přihlížející občan Richard Frištenský považoval zásah proti ženě za nepřiměřeně hrubý. Policisty se dotkl, byť nepříliš razantně, a slovně ho nabádal ke změně postupu. Muž byl poté strážníky zpacifikován a odveden stranou, kde mu do očí nastříkali pepřový sprej. Celý zákrok byl natočen náhodným kolemjdoucím, který také policisty hlasitě slovně usměrňoval ohledně jejich morálky. Postup strážníků byl později shledán adekvátním kromě menších pochybení (použití pepřového spreje). Obvinění proti panu Frištenskému, který měl údajně jednoho policistu praštit do zátylku, byla vzápětí stažena.

Reakce veřejnosti ve valné většině stranily Frištenskému. „Panu Frištenskému zřejmě nebyl lhostejný tvrdý zásah, pouze se snažil uklidnit rozčilené policajty, na což se domnívám, že jako svobodný občan této republiky má právo; vyslovit svůj názor, když se mu něco nelíbí," zní názor jednoho ze čtenářů serveru iDnes.cz. Frištenský se dostává do role téměř morální autority, zatímco policie do role zkorumpovaných násilníků komplikujících nám život. Můžeme se dočíst, že „starému pánovi se nelíbila brutalita a chtěl na to upozornit a byl potrestán".

Odkud se bere to, že občan zcela zpochybní zákrok policisty, ba dokonce se domnívá, že on sám by podobnou situaci zvládl lépe? Potíží obecně je, že lidé pravděpodobně policii nevnímají jako příliš legitimní a její práce si neváží. To se jim pak může jevit jako zcela oprávněné mluvit policii do jejího postupu, vtáhnout na strážníky ruku a poučovat je.

Právní povědomí některých občanů, co se týče jednání vůči veřejnému činiteli, je navíc slabé. Lidé se mohou v některých případech domnívat, že sami představují (lepší) zákon a že policista není dostatečnou autoritou. Oni sami vědí lépe, jak danou situaci řešit. K tomuto názoru jim nahrává fakt korupčního jednání některých policistů, ale i chyb policie v jejích postupech a jednání. Lidé jako Frištenský se zřejmě beze všeho domnívají, že mají nezpochybnitelný nárok zkoumat oprávněnost výzvy policie a následně dle vlastního uvážení reagovat. Lidé jsou navíc na projevy násilí ze strany policie stále citliví, a to na základě historické zkušenosti. „Lidi, vy už jste zapomněli na to, jak se chovali policajti na Národní třídě v listopadu 1989? Tehdy to vadilo všem, a toto teď (postup policie proti bezdomovcům) schvalujete?" píše další ze čtenářů. Na základě negativní historické zkušenosti (ale nejen jí) jsou stále živé názory, že svoboda jednotlivce je nadřazena nad vše ostatní a že sdělit a prosadit svobodně svůj názor je možné i za cenu potlačení legitimity státu nebo výkonné moci.

Právník a sociolog Jiří Přibáň říká: „My si stát spojujeme s nějakým teritoriem, v němž se cítí bezpečně národ. On ale stát je něco jiného: stát je politická organizace, ve které vládne svrchovaná moc, ale také v něm existuje společenská smlouva mezi touto mocí a těmi, kdo ve státě žijí." Pokud však lidé nerespektují policii – jako součást státní moci a její legitimity – je zřejmé, že je potom nějakým způsobem zpochybněna i základní dohoda státu s občany.

Silně je tu zakořeněno, že stát je cosi, co s občanem nemá nic moc společného, že stát je něčím, co občanu škodí, vymáhá na něm určité věci a ztrpčuje mu celkově život. Přístup občanů k posledním volbám toto potvrzuje: objevily se veřejně šířené e-maily, které nabádaly voliče, aby do uren házeli jen prázdné obálky bez lístků preferenční strany, a to z důvodu, abychom „jim nahoře zatopili a poškodili je v tom, aby na své politické strany získali co nejméně hlasů, a tedy i peněz". Zdá se, že tato společenská smlouva mezi občanem a státem je něčím ještě značně křehkým a je poznamenána značnou nedůvěrou. Občan pak v některých případech žije s pocitem, že stát a jeho výkonná moc mu beztak nemají co nabídnout.

Autorka je psycholožka, působí v Sociologickém ústavu AV

Jak úspěšná je podle občanů policie

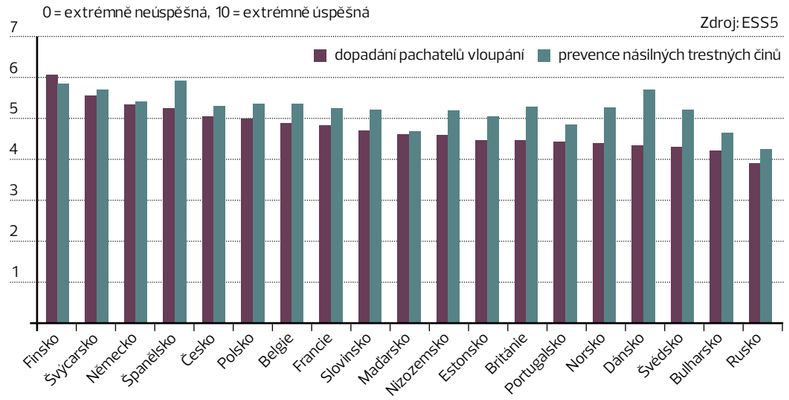

Jak často podle vás bere policie ve vaší zemi úplatky?

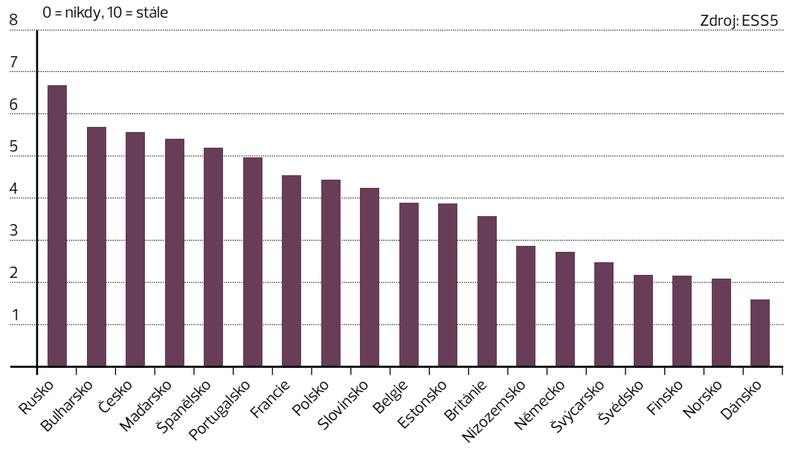

Muž Tóry Karol Sidon, absolvent dramaturgie a scenáristiky na pražské FAMU, konvertoval k judaismu v roce 1978, tehdy přijal jméno Efraim. V roce 1983 vytlačen do emigrace; v (západo) německém Heidelbergu pak studoval judaistiku. Roku 1992 se stal pražským a zemským rabínem; rabínská studia dokončil v Izraeli. Potřetí ženatý, má dvě dcery a dva syny.
Foto: Ota Bartovský, MAFRA

Když se Bible chopí Žid

„Není jiného literárního díla, jež by bylo hodno větší pozornosti, lásky a studia." Těmito slovy končí doslov k zatím nejčerstvějšímu českému překladu Pěti knih Mojžíšových, jehož autorem je rabín **KAROL EFRAIM SIDON**. Ten nový překlad čtenáři nabízí coby svůj osobní vklad do nikdy nekončícího procesu přibližování se ke Knize knih.

JAN FINGERLAND

Sidonova dvojdomost – je (či býval?) spisovatelem a zároveň rabínem – slibuje, že nová česká Tóra bude zajímat nejen zbožné Židy, ale i křesťany a nezbožné čtenáře. Tak tomu bylo třeba i se „židovským" překladem šesti poetických biblických knih od Viktora Fischla, jehož nedávné nedožité sté narozeniny v médiích poněkud zapadly.

Sidon, nedávný sedmdesátník, vedle svého spisovatelství studoval v Heidelbergu judaistiku a později v Izraeli v náboženském učilišti. V Praze působí zhruba dvacet let a po větší část této doby se mluví i o jeho překladu Tóry. Ta byla ve skutečnosti už dlouho téměř hotova, ale obíhala jen mezi omezeným okruhem osob v provizorní podobě. Nyní tedy může každý, kdo o to stojí, číst nebo i vlastnit nový, a vlastně teprve historicky druhý židovský překlad Pěti knih Mojžíšových. Knihu vydalo nakladatelství Sefer v hezké zevní, a ovšem méně povedené vnitřní úpravě (k tomu se ještě dostaneme).

Otevřeme-li knihu správně odzadu, najdeme uvnitř zrcadlové hebrejsko-české židovské vydání. To znamená, že text je rozdělen nejen na kapitoly a verše, jak je tomu i u křesťanských vydání, ale také a především na paraši, rozsáhlejší oddíly stanovené na každý týden roku. Krom toho vydání na konci obsahuje i haftary (čtení proroků) – texty z dalších biblických knih, které se váží k oněm jednotlivým týdenním oddílům Pěti knih Mojžíšových.

Otázka jazyka a stylu

Některé rysy nové české Tóry jsou patrné na první pohled. Sidon kupříkladu důsledně používá hebrejská znění jmen. Abraham je tedy Avraham, Áron je Aharon, Debora je Dvora. To je asi rozhodnutí správné, má-li jít o důsledně „židovský" překlad. Fonetický převod jmen se vztahuje i na geografická označení, což Sidon v doslovu ospravedlňuje tím, že svět Tóry a náš fyzický svět nejsou nutně tytéž, i když jsou ve vzájemném vztahu. Takže Jordán je Jarden, Nil je Řeka, Egypt je Micrajim a sami Egypťané Micrijci.

Překlady Bible lze rozdělit podle různých měřítek. Například na díla skupin odborníků a na ty, jež vznikly prací jedné hlavy. Ty první bývají uhlazenější a krotší, ty druhé jednotnější a vyhraněnější.

▶ *Pokračování na straně 36*

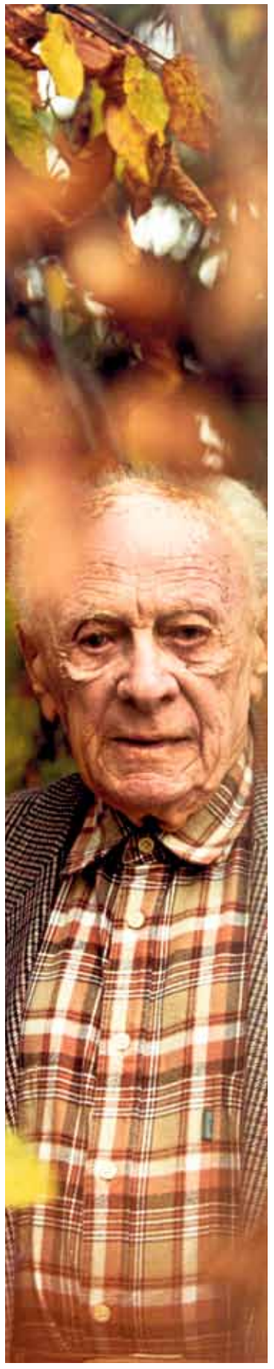

Cesta k základům Spisovatel Viktor Fischl, hebrejským jménem Avigdor Dagan (1912–2006), ke konci svého dlouhého plodného života publikoval i překlady Knihy žalmů (1998), Písně písní zvané Šalamounova (1999) a svazek Poezie Starého zákona (2000).
Foto: Jiří Turek, archiv MAFRA

▶ *Pokračování ze strany 35*

Takový je i Sidonův překlad, svébytný až ústnatý: Abraham vztáhl ruku na Izáka, ne aby ho „obětoval“, ale „zařízl“. Mojžíš k Hospodinu „nevolá“, nýbrž „křičí“. Někdy je jazyk až prostořeký: Jákob Ezaua „podtrhl“, Lában stan své dcery „prošmejdil“. Jindy se setkáváme s tónem civilním až humorným: Jákob oslovuje otce „tati“ a Mojžíš volal k Hospodinu „ve věci těch žab, které nadělil faraonovi“ – řeč je přitom o jedné z ran egyptských.

Sidon se nebojí používání přechodníků, které jsou pro biblický jazyk charakteristické – „mluvte k nim řkouce...“ Tomu se novodobé české překlady vyhýbají, snad ze strachu (oprávněného?) z archaizujícího vyznění takových obratů. Sidon používá i slova jako „budiž“ a „hle“, jakkoli to v sousedství jeho jinak lidového jazyka nepůsobí vždy harmonicky.

Sidon se místy rozhodl češtinu dokonce trochu zkroutit. Například pomocí slovosledu, kdy na začátek věty (někdy) předřadí to, co chce zdůraznit: „Jeho vyhledávejme na místě...“, případně „Co mi postavte, je oltář...“. Někdy se skoro zdá, že překladatel vědomě nechtěl, aby se text hezky četl, aby byl úhledný a krásný, tak jak to udělal třeba Fischl se Žalmy nebo s Písní písní.

Jiným druhem posunu oproti standardní češtině je nahrazení hebrejských určitých členů – které čeština samozřejmě nemá – pomocí ukazovacích zájmen. Bůh tedy v Sidonově Tóře stvořil „ta nebesa a zemi“, „země, ta byla pusto a prázdno“ atd. Hezké to není. Přesnější, to asi ano.

Překlad a výklad

Každý překlad Bible je možné hodnotit i podle jiných než estetických měřítek. Některé překlady usilují o doslovnost a jiné o „dynamický ekvivalent“ – převod významu spíše než slov. Sidon tíhne k doslovnosti ve slovech i v idiomech – a zachovává i ty, které mohou být čtenáři nesrozumitelné.

Mnohde je tato doslovnost jednoznačně ku prospěchu, a to právě ve srovnání s tradicí. Například „archa“ Noemova je u Sidona „schrána“, a to oprávněně, protože také Mojžíš byl coby dítě poslán po Nilu ve „schránce“ – nikoli v košíku, jak zní zavedená „křesťanská“ tradice. V hebrejštině jde v obou případech o totéž „signální“ slovo, jehož signálnost se při překladech obvykle vytrácí. Nebo v Exodu Hospodin o své přítomnosti mezi lidmi hovoří jako o své „tváři“ („Má tvář půjde...“). Tuto „divnou“ větu české překlady obvykle raději obcházejí fomulacemi jako „já sám půjdu“, ačkoli je lepší se – tak jako Sidon – podvolit originálu.

Jak se ukáže, bylo správné být doslovný a zachovat slovo „tvář“, protože o něco níže Hospodin vysvětluje, že právě jeho tvář Izraelité neuvidí. V neposlední řadě není v desateru podle Sidona zakázáno zabíjet, ale vraždit – tak, jak to v originále opravdu je.

V těchto i jiných případech bylo namístě odchýlit se od zavedené tradice. Jinde je to spíše otázka do debaty. Rozčilenému Kainovi prý „poklesly tváře“. Vychrtlé krávy ve faraonově snu byly „chabého masa“. Vrchní pekař faraonův je „kníže pekařů“. Zní to sice velmi biblicky, ale možná touto „přesností“ i něco ztrácíme. Občas nemusí být čtenáři ani příliš jasné, proč k posunu oproti zavedenému překladu došlo – Hospodin u Sidona stvořil „oceán“, a nikoli moře. Proč? Sudokopytníci jsou „dobytek rozdvojující kopyto“. Jak? Mojžíšův syn byl obřezán ne v tábořišti, ale v „hostinci“. Kde? Na jiných místech Sidon překládá podle rabínských výkladů raději než doslovně: oni záhadní „synové božští“ ze začátku Genese jsou podáni jako „synové soudců“, čímž se překlad vyhýbá konfrontaci jedné z nejasností starobylého textu.

Nový překlad Tóry tedy stojí v několika ohledech proti dosavadní české tradici, ale zdá se, jako by občas nastoloval nové čtení i proti tradici židovské. To je případ už první věty, která u Sidona zní: „První stvořil Bůh ta nebesa a zemi.“. Nejčastější (nejen český) překlad zní: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.“. Jiní, v souladu s předním středověkým židovským exegetou Rašim, chápou první větu jako nadpis či shrnutí toho, co bude následovat: „Na počátku, když Bůh tvořil nebe a zemi, byla země...“ Nejde tedy o to, v jakém pořadé vzniklo to či ono. Sidon tudíž nabízí třetí, méně obvyklou cestu, a nastoluje jiné chápání toho, co se na začátku světa stalo, i jak to vyjádřit slovy. Tím spíše, že v češtině bychom čekali formulaci s nějakým uvozujícím slovem, kupříkladu: „Jako první stvořil...“ – i zde se setkáme s jakousi neladností. Lze si ovšem těžko představit, že právě nad první větou by překladatel nestrávil spoustu času uvažováním a že by si toto nestandardní řešení vybral nahodile.

To nás přivádí k povzdechu: proč takto svébytné dílo, navíc vznikající po tak dlouhou dobu, není vybaveno nějakým výkladem? Dobrým zvykem posledních desetiletí je vybavovat Bible (a Tóry) poznámkami – teologickými, historickými i lingvistickými. Týká se to židovského, ale i katolického prostředí, vzpomeňme Jeruzalémskou Bibli a také Pentateuch Václava Bognera, obojí doprovázené kvalitním výkladem vysvětlujícím souvislosti a upozorňujícím na možné varianty čtení. Čtenář 21. století má rád pocit, že si může vybrat.

Přirozenou námitkou může být, že Sidonova Tóra je především knihou bohoslužebnou – a skutečně se v synagogách používá. Pak je ovšem těžko pochopitelné, proč nakladatelství v hebrejské části použilo namísto moderního elektronicky vytvořeného textu fotoreprint staré těžko čitelné olověné sazby.

Odkaz

Martin Hilský v jednom rozhovoru konstatoval, že je smířen s dočasností svého překladu Shakespeara – s tím, že každá generace si ho přeloží znovu. Jinak je to s Františkem Novotným, který se kompletnímu převodu Platonových děl věnoval od roku 1915 skoro půl století a po něm už takový výkon asi nikdo nezopakuje.

Nová česká Tóra stojí někde uprostřed. V poslední době se u nás objevilo hned několik nových křesťanských překladů Bible – tedy včetně Pěti knih Mojžíšových – a tyto texty budou vždy dostupnější a častěji používané. Ovšem co se týče z definice židovských překladů, je pravděpodobné, že ten Sidonův zůstane dlouho sám. Předcházel mu už jen jeden předválečný rabínů Gustava Sichera a Isidora Hirsche. Ten pak vyšel jako reprint ještě jednou v New Yorku v roce 1985 pro potřeby židovské komunity v ČSSR. V antikvariátech je občas tato kniha k nalezení, ale díky stránce olam.cz je dostupná i na internetu pro všechny zájemce o další alternativu – je možná méně civilní, než ta Sidonova, ale přesto je čtivá, a dokonce se odvolává na biblickou kritiku.

Překládat Bibli je náročný a nevděčný úkol, který je těžké uskutečňovat a snadné kritizovat. Sidon má za sebou i jiné překlady důležitých textů. Už v roce 1996 vydal českou verzi pesachové Hagady. Existuje i jeho překlad Chanukového svitku a jeho překlady synagogální liturgie, vydané dosud jen zčásti. Není toho tedy málo.

Rabín Sidon není v českém židovském prostředí přijímán bez výhrad, a to se už asi nezmění. Možná právě jeho překlady, včetně těch, které má ještě v šuplíku či v hlavě, budou nejdůležitějším odkazem jeho rabínského období.

Autor je redaktorem Českého rozhlasu 6

O knize

Chamiša chumšej Tora – Pět knih Mojžíšových
Paralelní hebrejský a český text.

Překlad Karol Efraim Sidon. Sefer, Praha, 1200 stran, doporučená cena 890 korun, cena v redakci nakladatelství 700 korun.

Román **JOSEFA ŠKVORECKÉHO** Příběh inženýra lidských duší sice vyšel už popáté, ale v něčem vlastně běží o první vydání.

Opravený Inženýr

ZÁLOŽKA JOSEFA CHUCHMY

V roce 2009 vydalo nakladatelství Albatros v ediční řadě Plus stěžejní román Josefa Škvoreckého Mirákl. Bylo to jeho šesté vydání. Před několika málo týdny k němu v příbuzné grafické podobě přibylo jiné velké autorovo dílo – román Příběh inženýra lidských duší. (Z nakladatelství Albatros se mezitím stala společnost Albatros Media, a. s., a z ediční řady Plus je nyní nakladatelství Plus provozované v oné akciové společnosti.) Příběh inženýra lidských duší se v Plusu objevuje česky celkově popáté. Zatímco však Mirákl byl v Plusu edičně pravděpodobně převzat – uvedeno to v knize výslovně není – z edice Škvoreckého spisů (Nakladatelství Ivo Železný, 1997), tak „Inženýr“ právě z edice spisů (kde vyšel roku 2000) v nynějším vydání raději převzat nebyl. Zevrubně to v doslovu vysvětluje editor Michael Špirit. Stručně řečeno: ve verzi z roku 2000 jsou desítky drobných nepřesností, nepřípadných jazykových oprav.

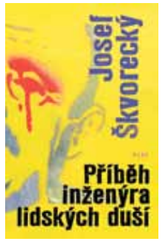

Obálka edice Škvoreckého románu vydaného v nakladatelství Plus.

Vydání, které Špirit nyní připravil, se opírá o první, exilové vydání díla (1977), „jediné, na něž měl autor prokazatelně neomezený tvůrčí i redakční vliv a k němuž se vázaly podstatné dobové konkretizace“. V doslovu editor vypočítává, kde, v čem a proč se původní verze drží doslova, a v čem – podle jakých zásad – ji koriguje. A v neposlední řadě: Příběh inženýra lidských duší vychází poprvé česky v jednom svazku (čítá 680 stran). „Autor v roce 1993 editorovi sdělil, že text v roce 1997 rozdělil do dvou svazků jen z technických důvodů,“ argumentuje Špirit. Ostatně všechny dosavadní překlady tohoto románu, vyjma vydání maďarského, se rovněž vešly do jedné knihy. Právě nová, definitivní verze „Inženýra“ by mohla být pobídkou i k nové četbě tohoto důležitého románového opusu české literatury druhé půle minulého století.

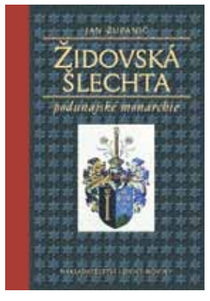

Jan Županič
Židovská šlechta podunajské monarchie

Vůbec poprvé u nás vychází přehledná práce o židovské šlechtě, čímž se rozumějí osoby židovské víry nebo židovského původu, které byly za své zásluhy povýšeny do šlechtického stavu. Prvních sto stran obsahuje úvodní studii o tématu, popis procesu židovské emancipace otevírající možnosti takového povýšení. Následující stovky stran nabízejí abecedně uspořádaný přehled rodů, jimž se šlechtické pocty dostalo. Těchto medailonků je dvě stě. Šest desítek stran je vyhrazeno heraldické příloze, vyvedené v barvě a na křídovém papíře. Autor upozorňuje, že kniha přináší reprezentativní vzorek židovské šlechty, nikoliv úplný soupis, neboť počet rodů přesahuje možnosti i objemné knihy. Županič vybíral reprezentanty různého postavení a zaměření – finančníky, velkoprůmyslníky, velkostatkáře, intelektuály, umělce či důstojníky.

Předmluva Petr Brod, kresby erbů Michal Fiala. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 814 stran, doporučená cena 699 korun.

Verena Kast
Úzkost a její smysl

Pokud se nemýlíme, tak je to sedmá kniha, kterou Portál přináší z dílny této věhlasné švýcarské psycholožky jungiánské ražby (nar. 1943), profesorky curyšské univerzity (viz www.verena-kast.ch). V této práci Verena Kast rozebírá dynamiku úzkosti, její možné zdroje, časté projevy, ale také její význam – právě utkání se s úzkostí, neuhýbání před ní, může člověku dodat důležitou zkušenost, odolnost a sílu.

Přeložil Petr Babka. Portál, Praha 2012, 240 stran, doporučená cena 345 korun.

Časopis
Revolver Revue No. 89

Zimní číslo čtvrtletníku „kulturní sebeobrany“ otevírá esej o nedávno zesnulém plzeňském onkologovi Vladimíru Kozovi. Následují básně Em Rudenka, jehož zpopularizoval písničkář Xavier Baumaxa (tento příspěvek doprovází interview s Baumaxou). Číslo obsahuje ukázky z nových rukopisů tuzemských autorů, výtvarné bloky, rozhovory, glosy + ještě samostatnou přílohu – třicet dopisů básníka Víta Kremličky z let 1982–1989.

Vydává Revolver Revue, Praha, šéfredaktorka Terezie Pokorná, 256 stran + 36 stran přílohy, cena ve volném prodeji 178 korun.

Poezie

Eugen Brikcius (1942)

Pilný a plodný muž řady nejen literárních dovedností publikoval v poslední době dvě knihy v pražském nakladatelství **Pulchra**. Jednou z nich je sbírka **Platný příběh**, z níž zde přinášíme dvě ukázky. Kniha vyšla nákladem 200 výtisků, přičemž její součástí je originální grafický list Otakara Slavíka.

Šémová aneb Už ne více

Když mi přebrala tě kráska
když jsi přestala mě laskat
řeklas mi: Jsem teplajznice
už tě vidět nechci více

Řekl jsem si trefen košem:
To si piš že není po všem
zůstaň věren svému šému
i když řeknou: Nepíše mu
sám sobě je listonošem

Proč se dvořit teplajznici
líp to její družky umí
Proč si chodit pro rozumy
Stačí jí říct: Chci ti říci
holka vymřeš po přeslici.

Služka

Služka
po sednici šuká
pro sebe si
šušká

Samomluvný přízrak ženy
vzadu v sadu vytržený
kdysi divý
muškát

Služka
hříchů snůška
místo bohoslužby
dbala o své tužby

Služka
žena vyvržená
z lůžka

Služka
žena vysátá
jak muška

Služka
žena zosobněná
ztráta

Služka
špatně vyřezaná
svatá

Služka
jako by ji řezal
satan
když mu na nervy šla
fuška

To má za to
vetchá služka
že nectila
pánabůžka